

Allà on comença el

Barranc del Cinc

Jaume Calatayud, amb aquest text, va guanyar el premi Recull de Blanes en la modalitat de retrat literari Rafel Cornellà - Joaquim Abril

La cançó va ser un dels grans amors de l'alcoià
"Treballo en el cinema perquè és còmode"

El poeta
i actor estimava Barcelona

Montllor neix al si d'una família pobra i roja

"M'agrada molt recordar, rememorar coses que m'han passat. De tant en tant, tinc la mania inconscient, la necessitat, de fer un breu repàs a la meua vida. Això em passa des de menut, des dels vuit o nou anys. Determinats dies m'agafen ganes de seure i anar repassant."

Té costeres i ponts,

música de telers;

té muntanyes que el volten

i li donen fondor.

P Ovidi Montllor i Mengual va néixer a Alcoi, al carrer de Sant Joan de Ribera, el 4 de febrer del 1942, és a dir, en plena postguerra, al si d'una família pobra i roja, en uns temps de repressió i de misèria, de frustracions i de venjances. Tanmateix, ell sempre explicava que havia tingut una infantesa realment bonica: "Bonica en el sentit que els meus pares sempre, dins les seves possibilitats, es van preocupar perquè allò que no podien aconseguir-me econòmicament m'arribara creant-me il·lusions. I em faig creus del que van haver de passar els nostres pares. El seu sacrifici ha estat impressionant."

Treballant sense repòs.

Humiliats i vençuts.

Malalts de cos i d'ànima...

P Aquell, però, era un nano revolt, indòcil i inconformista. I els pares, que no podien amb la rebequeria del seu tarannà, van fer mans i mànigues –i se'n van sortir amb l'ajut d'un familiar que comptava amb una posició econòmica que li atorgava una certa influència– per fer-lo entrar al col·legi dels Salesians, del qual anys després ell en parlaria en la cançó L'Escola de Ribera, una escola famosa per la duresa de l'educació que impartia.

Els corredors eren llargs.

Els que corrien fugien.

L'ensenyança era com era...

P En aquell àmbit religiós, sever i repressiu és on comença a manifestar-se la tirada cap al teatre d'un Ovidi que ben aviat va ser l'escollit per recitar les poesies místiques durant el mes de Maria. I el fet que una salut feble, trencadissa, l'obligava a passar bastants dies a casa, on el seu oncle Rafael Mengual –mestre inhabilitat pel règim, escriptor i exiliat– havia deixat la seva notable biblioteca, va propiciar-li l'hàbit de la lectura; i després de llegir El fantasma de Canterville va organitzar una escenificació casolana de l'obra representant ell tots el papers. Perquè aquell marrec ja tenia una cosa al cap: que volia ser actor, i que volia ser un personatge famós i admirat.

Tindré una gran casa.

Seré savi famós.

Seré un gran actor...

P Però la condició econòmica afeixugava la família. I ell, que era el germà gran, va haver de posar-se a treballar ben aviat. Va començar a fer-ho, amb tot just 12 anys, en un taller de reparació de radiadors, i després, a partir dels 14, com a obrer del tèxtil a la mateixa fàbrica on treballava el seu pare. Fins que l'any 60, és a dir, quan en tenia 18, decideix marxar del poble.

Rient pels qui li vénen,

plorant pels qui se'n van

va coneixent-ho tot

el meu poble Alcoi.

Pl és que, en les seves hores de lleure, l'Ovidi havia fet colla amb un grup de nois afluats per entusiastes inquietuds artístiques –pintura, música, teatre...– que projectaven plegats exposicions, concerts, representacions... I amb el cor i el cap plens de tots aquests anhels i somnis, i ja amb algun pòsit teatral: una certa experiència a l'escenari que li va donar La Cazuela, el grup de teatre de càmera d'Alcoi, decideix fer la maleta i tocar el dos. Anar-se'n a una ciutat que a partir d'aleshores se li faria imprescindible i que compartiria amb Alcoi una dualitat amorosa de per vida.

Quan sigui cel tot l'horitzó,

seré engolit per una ona.

I en un murmur de cançó

diré: t'estime... Barcelona.

P"Deu ser molt infantil, però és veritat: quan penso en la sort que he tingut de venir a viure a Barcelona, em sento important i em puja el somriure", comentava, enamorat de l'urbs. Tanmateix, tot i aquella tan especial avinença amb el seu nou espai vital, la vida se li encarava complicada, molt complicada, molt enrevessada..., tant, que al cap d'un any va acabar girant cua i tornant a Alcoi.

Allà, va retrobar una noia, l'Adela Abad, que es va convertir ja en la seva xicota formal, va tornar a fer teatre amb la gent de La Cazuela i, al cap, "em vaig casar, vaig tenir una filla, vaig fer la mili i vaig treballar com un burro". Fins que, quatre anys després, el 1965, amb l'Adela, la seva filla Helena, una maleta de fusta i 500 pessetes a la butxaca, va tornar definitivament a Barcelona. Una tornada que coincideix amb un moment en què la cultura catalana aixecava el cap des de la clandestinitat i començava a pugnar per anar-se desempaïgant del constrenyiment franquista. Els anys seixanta són els de l'aparició de Serra d'Or, de la Nova Cançó, de l'Enciclopèdia Catalana, d'Edicions 62... i del teatre popular: La Pipironda, el Camaleó, el TEC –el Teatre Experimental Català–, és a dir, d'allò que llavors més seduïa l'Ovidi. I al grup La Pipironda va fer, alhora que treballava de cambrer al Hotel Ritz, les seves primeres passes d'interpretació a Barcelona. Allà va conèixer els germans Lucchetti, Paco Candel, Fabià Puigserver, Benet i Jornet, Carles Canut... I a partir d'allà va començar a albirar tot un ventall de camins. "Un cop vaig ser a Barcelona, va anar venint, a conseqüència del meu temperament de tastaolletes, tota la resta: el teatre, les cançons, els muntatges de poesia, el cinema... Jo el que volia era ser intèrpret. Intèrpret del que fos..."

L'any 68 és potser el millor de la seva carrera com a actor de teatre. Treballa amb el GTI, amb el Teatre Experimental Català... i puja a alguns dels més tradicionals i prestigiosos dels nostres escenaris: a L'Aliança del Poble Nou, al Fortuny de Reus, al Romea... i al que en el seu dia va ser anomenat Teatre Català de la Comèdia, ben bé al cor de La Rambla: el Poliorama, amb el reeixit espectacle Amics i coneguts, un muntatge dirigit per Josep Monleón, amb escenografia de Fabià Puigserver i presentat ni més ni menys que per la companyia de Núria Espert. Compartint cartell amb la mateixa Núria, amb la Julieta Serrano, amb el Carles Velat... Un espectacle del qual l'Ovidi guardava amb especial sentiment una fotografia en blanc i negre on se'l veu a ell ballant un tango amb l'Espert. Però, tot i tractar-se d'un moment teatralment amb tant d'èxit i d'un any socialment

tan inflammat pel maig francès –el Maig del 68, la revolució del 68–, al darrere d'aquesta foto, com a referència cronològica, hi ha escrites unes paraules que no es refereixen ni al teatre ni a la revolució, sinó que diuen: “Maig de l'any en què Raimon féu el seu segon Olympia”. I és que a l'ànim i el desig d'aquell talentós i polifacètic alcoià s'anava ja imposant un altre gran amor: la cançó.

Contra vent,

unes guitarres canten

un bell cant...

PL'Ovidi va començar al món de la música, segons ell mateix deia, “fent cançonetes, però sense cap intenció”. I fer cançons, per a un cantautor, vol dir dues coses: fer música, habitualment amb guitarra, i fer vers. I amb l'atansament –d'una forma del tot autodidacta– a aquestes dues arts, les cançons van començar a néixer en ell d'una manera natural. “Jo tenia ganes de dir coses, i la cançó era un bon mitjà per dir-les, i a més, barat. Jo m'ho feia i jo m'ho cantava.” I primer només amb els amics, a casa, i després ja en algun local, es va donant a conèixer com a cantant. I gairebé alhora –a la mateixa època– que es dissolia el grup dels 16 Jutges, els ja mítics impulsors del moviment de la Nova Cançó, va irrompre al panorama musical català la figura de l'Ovidi amb una força que a ell mateix el va deixar bocabadat: “De fet, es pot dir que el març del 68 vaig cantar en públic per primera vegada, i a final d'any ja feia el primer Palau amb Pi de la Serra i Raimon.” L'Ovidi, el Quico i el Raimon, una terna molt i molt ben avinguda que el Manolo Vázquez Montalbán acabaria batejant, irònicament i festiva, com “el clan Sinatra” de la cançó en català.

I l'any 1974, quan ja havia enregistrat 5 discos per a la companyia Discophon, en treu un altre, en aquest cas per a Edigsa, que marcarà un abans i un després en la seva carrera musical. El disc es titularà A Alcoi, i amb ell es consolida una estreta relació laboral i personal amb un guitarrista amb qui va arribar a una compenetració gairebé absoluta: Toti Soler. “El Toti em va descobrir Miles Davis, em va descobrir Leo Ferrer... Em va empenyar a cercar les formes populars... El Toti...”

Xaval de la guitarra

'L'home de sucre i sal'.

P1975, 27 d'abril, dia de la Mare de Déu de Montserrat. París. Una hora rara per a nosaltres si parlem d'espectacles: dos quarts de tres de la tarda. Escenari: un dels més emblemàtics d'Europa, si no el més, a l'àmbit del music-hall: L'Olympia. L'Ovidi, com sempre als recitals, tot vestit de negre; a la seva esquerra, el que ja era el seu acompanyant habitual: Toti Soler.

“Bon jour. Excusez-moi si je ne parle pas bien le français. Je chante accompagné de Toti Soler. La première chanson c'est Parce que je veux, Perquè vull.”

Vam viure un món preciós.

Perquè vull!

perquè tinc ja ganes de viure!...

PDesprés d'aquell exitós debut, el mateix 1975 treu, en disc, el primer dels que serien els seus magnífics homenatges recitats a figures senyeres de la nostra poesia. I, per bé que més endavant vindrien Vicent Andrés Estellés, Josep Maria de Sagarra..., aquell primer homenatge va ser per a un poeta que l'Ovidi havia llegit per primer cop el 1970 i que des d'aleshores deia que li voltava contínuament pel cap: Joan Salvat Papasseit. Amb músiques de Toti Soler, Carles Boldori i Martí Llauredó, amb dibuixos de Guinovart, fotos de Colita i textos de Joan Fuster, l'Ovidi va recollir en aquell majestuós elapé 19 temes d'un poeta, autodidacte, infortunat i genial.

Res no és mesquí

ni cap hora és isarda...

PPerò el potencial interpretatiu, l'abast artístic de l'Ovidi, encara s'havia de manifestar en un altre camp. I després del teatre, de la cançó i de la recitació, el mateix 1975 –l'any del disc de Salvat– arriba l'anomenat 7è art. I a despit d'un primer paper, breu, que va fer per al seu amic Francesc Betriu i que no li va deixar pas massa bon record, un altre cop, com havia passat amb la cançó, es troba amb un èxit sobtat que ningú, començant per ell mateix, s'esperava: Furtivos, considerada per la crítica una de les millors pel·lícules de la Transició, amb la gran actriu, també valenciana, Lola Gaos, i dirigida per l'aragonès José Luis Borau. L'espectacular acollida, tant de la crítica com del públic, que va tenir la pel·lícula va fer que l'Ovidi es plantegés ja molt seriosament l'opció del cinema. Després de Furtivos anirien arribant La ciutat cremada, La oscura historia de la prima Montse, La verdad sobre el caso Savolta, Amanece que no es poco... fins a més de 50 títols en 16 anys. "Però com que aquesta és una professió on el treball no és fàcil de trobar i no hi ha continuïtat, no pots escollir gaire." I un grapat d'aquesta cinquantena llarga de pel·lícules van ser de les denominades alimentàries, és a dir, de les que només serveixen per poder seguir posant el plat a taula. "Treballo en el cinema perquè és còmode. No es treballa ni els dissabtes ni els diumenges i així jo puc continuar fent recitals els caps de setmana. I per aquesta mateixa raó no puc fer teatre. El teatre et lliga tots els dies, i jo vull continuar cantant".

El vell cant,

el cant de l'esperança,

mar avant...

Preparenent l'any 75, és a dir, l'any de Furtivos, cal dir que és també el d'un fet d'allò més significatiu políticament i social: la mort de Franco i el conseqüent inici del que es va anomenar la Transició. I és evident que algunes coses comencen a canviar. Però també sembla que algunes altres no s'avenen pas a aquest canvi, i costarà que ho facin. Posem-ne un exemple: durant el 1976, RTVE escollia l'Ovidi com a popular del mes per les seves intervencions als espais dramàtics Bilora i Revolta de Bruixes, per l'èxit al Teatre Monumental de Madrid, pels seus darrers discos i pel triomf cinematogràfic amb Furtivos, és a dir, que, efectivament, semblava que algunes coses començaven a canviar. Però, el mateix 1976, el governador civil d'Alacant, aleshores el senyor Benito Sáez González Elípe, declarava Ovidi Montllor "artista terminantemente prohibido". És a dir, que algunes altres coses no semblava pas que anessin pel camí de cap mena de canvi.

Sí, senyor!

Vostè és l'amo, senyor!

A les ordres, senyor!...

Arriba la llei de la reforma política, les primeres eleccions, Suárez, Tarradellas, els pactes... i, per a desencís de molts, un inesperat desgast, una pèrdua del sentit crític i reivindicatiu de determinades manifestacions, entre elles la Cançó, la nostra Cançó. Els ajuntaments prioritzen les actuacions més multitudinàries. La música lleugera s'imposa a les festes majors, els grups de salsa, de rock... "I jo me n'alegre, però no veig perquè una cosa ha de suprimir l'altra." Les discogràfiques del país –com ara Edigsa– desapareixen, i les multinacionals pràcticament ignoren la cançó catalana. "Quan se'm va acabar el contracte amb Ariola, em van enviar una carta a casa notificant-m'ho i no em van dir mai més res." I pel que fa a TV3, l'any 1994 ell mateix farà un recompte prou explicatiu: en més de deu anys només hi havia sortit, com a cantant, tres vegades: en dos espais de 20 minuts i en un programa de 40. Pel que fa a Canal 9, un desdeny absolut: "Des que existeix Canal 9 no m'han cridat mai per un dramàtic, ni per cantar ni per dir-me hola."

Tanmateix, la Cançó es resisteix a morir. L'any 88 es constitueix l'Associació de Cantants i Intèrprets en llengua catalana, el 90 la Generalitat crea el centre de promocions musicals Resson, dirigit per Ramon Muntaner... I el 93 l'Ovidi tenia previst l'enregistrament d'un nou disc –Very Good, hauria estat el seu títol–, que va haver d'ajornar per una afecció a les cordes vocals, diagnosticada, en un primer moment, com a un simple problema d'afonia.

El maig del 94, tot i que aquell problema a la gola continuava, estrena al Teatre Lliure l'espectacle Ovidi Montllor diu Sagarra, participa a l'homenatge que es fa a Palma a Guillem d'Efak, al recital múltiple dedicat a Salvat-Papasseit, als Premis Octubre... Però la veu se li trencava.

Val més eixir a cantar

havent-te pres tres conyacs

i cantar amb tota l'ànima

que cantar tota la vida
cuidant-te la teva veu
i al remat ser pixafreda.

PAquella afecció que en principi es va prendre per una afonia, i després per un pòlip benigne, malauradament era bastant més, massa més, fins i tot per a algú amb tantes ganes de lluitar com l'Ovidi tenia. I la lluita va durar dos anys. Dos anys sense veu. “És una tragèdia. No sé com explicar-ho. És com si a un escriptor li tallessin les mans”.

El 22 de novembre del 1994, l'ajuntament d'Alcoi li lliurava la medalla d'Or de la ciutat, amb el pati de butaques del Centre de Cultura ple a vessar; tant, que es van haver d'habilitar dues sales més perquè la gent pogués seguir l'acte per un circuit de vídeo.

Rient pels qui li vénen,
plorant pels qui se'n van
va coneixent-ho tot
el meu poble Alcoi.

PI el dimecres 30 de novembre, a la mateixa Alcoi, al teatre Calderón, li arriba tota l'estimació i la gratitud dels amics, en un recital amb Tomeu Penya, Marina Rossell, Maria del Mar Bonet, Joan Manuel Serrat, Pi de la Serra, Toti Soler, Raimon... “No tinc força per pronunciar paraules. Però m'heu fet tocar el cel.”

Tres mesos i escaig després, el 10 de març del 95, als 53 anys, a casa seva, al barceloní barri de Gràcia, va morir. El funeral es va celebrar al cementiri de Les Corts. I en Raimon hi va recitar la cançó Les meues vacances.

Tot ben senzill i ben alegre.
Em creureu mort. Jo no hauré mort.
Faré vacances!

PLes seves restes van ser incinerades i posteriorment traslladades a Alcoi on, com ell volia, les van escampar. Referint-se a aquella cerimònia, Núria Cadenes, en el seu magnífic llibre L'Ovidi, va escriure això: “En un dia de

sol, allà on comença el Barranc del Cinc, prop d'un romer, et van deixar anar... Quina putada que ens has fet, Ovidi!"

Publicat a:

-Cultura 21-08-2016 Pàgina 22

Font del document:

http://www.elpuntavui.cat/noticia/article/5-cultura/19-cultura/991441-alla-on-comenca-el-barranc-del-cinc.html?piwik_campaign=rss&piwik_kwd=nacional&utm_source=rss&utm_medium=nacional&utm_campaign=rss&f=El+Punt+Avui